

ماهنامه خبری

مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران

شماره دهم / آبان ۱۴۰۳

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

ماهنامه خبری

مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران

شماره دهم / آبان ۱۴۰۳

فهرست اخبار

- برگزاری نشست «هنر و پیشه سنتی» وابسته به همایش بین‌المللی «رنه گون و احیاء خمیره ازل» ۳
- برگزاری دومین پیش نشست همایش بین‌المللی «کانت و جهان معاصر» کانت و نقد اول ۵
- برگزاری دومین همایش بین‌المللی «کانت و جهان معاصر» ۸
- برگزاری آیین بزرگداشت علامه سید محمدحسین طباطبایی رحمت الله علیه ۱۷
- برگزاری مدرسه پاییزه فلسفه ذهن در مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران شعبه قم ۱۹

مدیر مسئول: رئیس مؤسسه؛

دکتر حسین واله

سرمدیر: معاون پژوهشی و تحصیلات تکمیلی؛

حجة الاسلام والمسلمین آقای دکتر سیداحمد غفاری

سایت مؤسسه: www.irip.ac.ir

نشانی: خیابان ولیعصر (عج)، خیابان نوفل لوشاتو،

خیابان شهید آراکلیان، شماره ۴، روابط عمومی مؤسسه،

کد پستی: ۱۱۳۳۶۱۴۸۱۶ تلفن: ۶۶۹۶۵۶۳۰ - ۶۶۴۰۵۴۴۵

طراحی: سعید صحابی

پیش‌نمایش رنه گنون و احیاء خمیره ازلی

هنر و پیشه سنتی

شاهنامه و حکمت خسروانی / دکتر بابک عالیخانی
معانی تمثیلی در هنر بافتندگی / دکتر اسماعیل رادپور
تمثیلی در موسیقی سنتی ایران / بنیان اندیشگی
حکمت جاودان / دکتر پیمان رادهمر

مکان: تهران، خیابان نوفل لوشاتو، خیابان آراکلیان، موسسه حکمت و فلسفه ایران
زمان: سرشبه ۲۲ آبان ماه ۱۴۰۳، ساعت ۱۳:۰۰ تا ۱۶:۰۰
لینک ورود: <https://irip.ac.ir/u/15b>
اطلاعات بیشتر در وبسایت همایش: guenon.irip.ac.ir

برگزاری نشست «هنر و پیشه سنتی» وابسته به همایش بین‌المللی «رنه گنون و احیاء خمیره ازلی»

نشست «هنر و پیشه سنتی» وابسته به همایش بین‌المللی «رنه گنون و احیاء خمیره ازلی» در تاریخ ۲۲ آبان ماه ۱۴۰۳، از ساعت ۱۳:۰۰ الی ۱۶:۰۰ به صورت حضوری در محل موسسه حکمت و فلسفه و به صورت مجازی در بستر اسکای روم برگزار گردید.

سخنرانی‌ها:

در این پیش‌همایش، سه سخنرانی با عناوین زیر ارائه شد:

۱. شاهنامه و حکمت خسروانی

سخنران: دکتر بابک عالیخانی

دکتر عالیخانی به بررسی دو مفهوم حکمت خسروانی و حکمت فهلوی پرداخت. وی توضیح داد که حکمت خسروانی به کیومرث و شخصیت کیخسرو نسبت داده می‌شود و به عنوان الهام‌بخش شهریان هخامنشی و راهگشای عصر حاضر معرفی گردید. همچنین، وی از آثار شیخ اشراق و رنه گنون بهره برد.

۲. معانی تمثیلی در هنر بافندگی

سخنران: دکتر اسماعیل رادپور

دکتر رادپور به بررسی تمثیلات موجود در هنر بافندگی و ارتباط آن با مراتب مختلف هستی پرداخت. وی به تأثیرات فلسفی و حکمی این تمثیلات در سنت‌های مختلف اشاره کرد و توضیح داد که چگونه رشته‌های تار و پود به مفاهیم عمیق‌تری در هستی اشاره دارند.

۳. تاملی در موسیقی سنتی ایران بر بنیان اندیشگی حکمت جاودان

سخنران: دکتر پژمان رادمهر

دکتر رادمهر به مفهوم سنت و هنر سنتی از منظر حکمت جاودان پرداخت. وی موسیقی سنتی ایران را به عنوان نوعی از موسیقی کلاسیک ایرانی معرفی کرد که با تعاریف عمومی تفاوت‌هایی دارد. همچنین، او به بررسی ارتباط الحان و اوزان موسیقی سنتی ایرانی با هندسه قدسی اسلامی و مفاهیم متافیزیک پرداخت. سخنرانی وی با پخش نمونه‌ای صوتی از موسیقی سنتی ایرانی به پایان رسید.

همچنین، برپایی نمایشگاه آثار هنر سنتی در حاشیه این نشست، از دیگر برنامه‌های این پیش‌همایش بود.

این مراسم با استقبال خوبی از سوی علاقه‌مندان به هنر و فرهنگ ایرانی مواجه شد و فرصتی مناسب برای تبادل نظر و گسترش آگاهی در زمینه هنرهای سنتی فراهم آورد.

کانت و جهان معاصر

Kant and the Contemporary World

دومین پیش نشست همایش بین‌المللی «کانت و جهان معاصر»

کانت و نقد اول

سخنرانان:

حسین غفاری
کانت و ابن سینا: بحثی تطبیقی در ماهیت و امکان قضایای ترکیبی پیشینی

سید محمدرضا بهشتی
پرسش‌هایی درباره‌ی استنتاج استعلایی

سید حمید طالب‌زاده
مابعدالطبیعه به منزله‌ی علم

محمدتقی طباطبائی، دبیر جلسه
کانت و دگرگشت روش‌های تحلیل و ترکیب

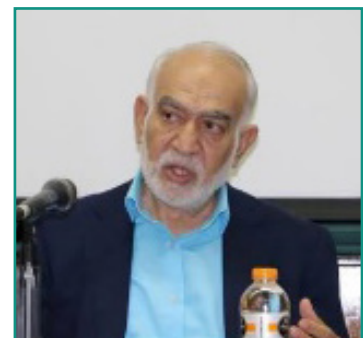
دوشنبه ۱۴ آبان ۱۴۰۳، ساعت ۱۵ تا ۱۷/۳۰
 دانشگاه تهران، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، طبقه سوم، تالار اقبال آشتیانی

شیوه برگزاری: حضوری - مجازی
 لینک مجازی: tv.ut.ac.ir/live

برگزاری دومین پیش نشست همایش بین‌المللی «کانت و جهان معاصر» کانت و نقد اول

به گزارش روابط عمومی موسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران، دومین پیش نشست همایش بین‌المللی «کانت و جهان معاصر» با عنوان «کانت و نقد اول»، در تاریخ دوشنبه ۱۴ آبان ۱۴۰۳ با حضور اساتید و پژوهشگران فلسفه در دانشگاه تهران برگزار گردید. این نشست از ساعت ۱۵ تا ۱۷:۳۰ به صورت حضوری و مجازی برگزار شد و با استقبال گرم دانشجویان و پژوهشگران مواجه گردید.

دکتر حسین غفاری در سخنرانی خود به موضوع "کانت و ابن سینا: بحثی تطبیقی در ماهیت و امکان قضایای ترکیبی پیشینی" پرداختند. ایشان ابتدا مروری بر تقسیم‌بندی کانت از قضایا به تحلیلی و تألیفی داشتند و بر قضایای تألیفی پیشینی تأکید کردند که بنیان علوم بر آن‌ها استوار است. دکتر غفاری دو ادعای کانت را مطرح کردند: نخست اینکه قضایای تألیفی یا ترکیبی در هیچ‌جا فلسفه غرب مطرح نشده است و دوم اینکه این مسئله راه‌حلی ندارد و تنها راه‌حل در فلسفه خود او بیان شده است. سپس مقایسه‌ای تطبیقی میان کانت و ابن سینا انجام دادند و به بررسی دیدگاه ابن سینا در مورد ذاتیات و لوازم آن پرداختند.

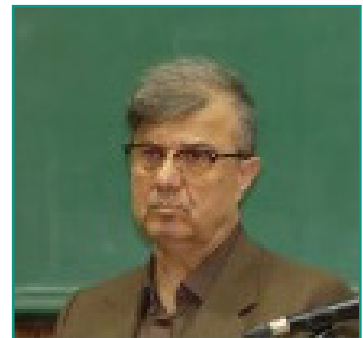

دکتر سیدمحمد رضا بهشتی به پرسش‌هایی درباره‌ی استنتاج استعلایی پرداختند و با درنگی بر کتاب نقد اول کانت، به معنای خاص واژه استنتاج در فلسفه و حقوق اشاره کردند. ایشان نقدهایی به تلاش کاپلستون در تبیین فلسفه کانت وارد کردند و توضیح دادند که مفاهیم حدّی فلسفه کانت، مانند "شیء فی نفسه" و "من استعلایی"، برای قوام نظام فلسفی او ضروری هستند.

دکتر سیدحمید طالب‌زاده موضوع سخنرانی خود را "مابعدالطبیعه به منزله‌ی علم" عنوان کردند. ایشان به آرمان کانت در دیباچه نقد عقل محض پرداختند و تأکید کردند که فلسفه باید قانونگذاری سیستماتیک عقل باشد. دکتر طالب‌زاده به ضرورت انقلاب دیگری در مابعدالطبیعه اشاره کردند که عقل را به قانونگذار تبدیل می‌کند.

دکتر محمدتقی طباطبایی در سخنرانی خود به بررسی روش‌های تحلیل و ترکیب در فلسفه کانت پرداختند. ایشان تأکید کردند که شناخت فلسفی نمی‌تواند مانند شناخت ریاضیاتی باشد و این موضوع نیاز به فهم جدیدی از روش دارد. این نشست با بحث‌ها و تبادل نظرهای مفید بین سخنرانان و شرکت‌کنندگان همراه بود و به بررسی عمیق‌تری از فلسفه‌های کانت و ابن‌سینا انجامید. حضور اساتید و پژوهشگران نشان‌دهنده اهمیت و جذابیت موضوع در جامعه علمی کشور بود.

ISC

کانت و جهان معاصر

Kant and the Contemporary World

The 2nd International Conference
In Celebration of Kant's 300th Birthday

دومین همایش بین‌المللی
به مناسبت سی صدمین سال تولد کانت

با ارائه:

- Paul Guyer
- Konstantin Pollak
- Margit Ruffing
- Robert Hanna
- Jens Lemanski
- Jürgen Stolzenberg
- Nina Dmitrieva
- Bruce Matthews
- Irina Deretic
- حسین غفاری
- فرید مسرور
- مهدی رعنائی
- مسعود امید
- محمد اصغری
- مهدی اخوان
- اصغر واعظی
- دیر علمی: مسعود زمانی
- شهرام یازوکی
- علی قیصری
- سیدمحمد رضا بهشتی
- سیدحمید طالبزاده
- شهین اعوانی
- امیر مازیار
- امیراحسان کرباسی زاده
- علی مرادخانی

۱۷:۳۰ - ۹:۰۰ | ۱۴۰۳ آبان ۲۶ - ۲۹

تهران، خیابان نوفل لوشاتو، کوچه شهید آراکلیان، شماره ۴، مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران

www.skyroom.online/ch/irip/kant | www.kcw.irip.ac.ir

برگزاری دومین همایش بین‌المللی «کانت و جهان معاصر»

**Kant's Seminar
Critical Studies of Kant's Philosophy
18-20 December 2004**
Iranian Institute of Philosophy (IRIP)
Tehran, Iran

Special Guests:

Paul Guyer, Konstantin Pollak, Margit Ruffing, Robert Hanna, Jens Lemanski, Jürgen Stolzenberg, Nina Dmitrieva, Bruce Matthews, Irina Deretic

Organized by: Iranian Institute of Philosophy (IRIP), Tehran, Iran

همایش بین‌المللی «کانت و جهان معاصر» در تاریخ ۲۶-۲۹ آبان ماه ۱۴۰۳ با حضور جمعی از اندیشمندان و محققان برجسته داخلی و خارجی در حوزه فلسفه، به بررسی و تحلیل آثار و اندیشه‌های ایمانوئل کانت و تأثیر آن بر تفکر معاصر پرداخت. این کنفرانس به موضوعات متنوعی از جمله فلسفه اخلاق، هنر، تجربه، و مواجهه‌های فلسفی میان کانت و دیگر متفکران اسلامی و غربی پرداخته است. در ادامه، خلاصه‌ای از سخنرانی‌های مطرح‌شده در این کنفرانس ارائه می‌شود.

دکتر شهین اعوانی سخنرانی خویش را با بحث از تأثیر قابل توجه ایمانوئل کانت در ساحات مختلف فرهنگی و فلسفی آغاز نمودند. از نظر ایشان، برای مثال یکی از مسائل جهان معاصر «صلح» است که فلسفه‌ی کانت می‌تواند در مواجهه با این موضوع مورد استفاده اندیشمندان قرارگیرد.

کانت در ایران فیلسوف مورد مطالعه و توجهی بوده است. پیش از این دو همایش با محوریت کانت، در سال ۱۳۸۳ به مناسبت دویستمین سالگرد درگذشت او در دانشگاه علامه طباطبایی و موسسه‌ی پژوهشی حکمت و فلسفه برگزار شد که مورد اخیر به عنوان همایشی بین‌المللی با شرکت متخصصانی از نقاط مختلف جهان صورت پذیرفت.

در سال جاری نیز به مناسبت سیصدمین سالگرد میلاد کانت در نقاط مختلف جهان نشست‌هایی برگزار شده است. در ایران نیز این همایش چهارروزه از ۲۶ تا ۲۹ آبان ماه، به عنوان دومین همایش بین‌المللی درباره‌ی کانت، در ایران، با شرکت سی سخنران داخلی و هجده سخنران خارجی برگزار می‌گردد. پیش از این دو پیش‌نشست با موضوعات «کانت و مسئله‌ی دانشگاه» در هشتم مهرماه و سپس «کانت و نقد اول» در چهاردهم آبان ماه صورت گرفته است. همچنین فراخوان نگارش مقاله در ارتباط با این همایش داده شده و مواردی مورد پذیرش قرار گرفته است که توسط دیگر اساتید در طول این همایش ارائه خواهند شد.

پس از آن دکتر شهین اعوانی به ترجمه‌ی دو کتاب کانت به فارسی اشاره کردند. «نقد عقل محض» با ترجمه‌ی میرشمس‌الدین ادیب‌سلطانی و دیگر بهروز نظری و «بنیادگذاری برای مابعدالطبیعه‌ی اخلاق» با ترجمه‌ی حمید عنایت و علی قیصری و همچنین با ترجمه‌ی دیگری توسط احمد احمدی در ویراست اول و محمدرضا بهشتی در ویراست دوم. سپس ایشان با یادی شادروان احمد احمدی، به دشواری زبان آلمانی و همچنین دشواری بیان شخص ایمانوئل کانت عطف توجه نمودند.

دکتر حسین غفاری در دومین همایش بین‌المللی «کانت و جهان معاصر» به بررسی تطبیقی اندیشه‌های ایمانوئل کانت و ابن‌سینا در زمینه قضایای تالیفی پیشینی پرداختند. ایشان به کتاب خود با عنوان «بررسی انتقادی و تطبیقی فلسفه‌ی نظری کانت» اشاره کردند که نزدیک به بیست سال پیش منتشر شده و به‌عنوان کتاب سال انتخاب گردیده است.

دکتر غفاری به ارزش بحث احکام تالیفی پیشینی در اندیشه کانت پرداختند و بیان کردند که این بحث پیش از او به‌طور دقیق بررسی نشده بود. کانت معتقد است که برای ایجاد علوم مختلف، بررسی این احکام ضروری است. او احکام تالیفی پیشینی را لازم می‌داند تا احکامی علمی و ضروری حاصل شوند.

ایشان به سنت سینوی اشاره کردند و اثبات کردند که توجه به مباحث مذکور در این سنت نیز وجود دارد. محمولات در این سنت می‌توانند ذاتی یا عرضی باشند و محمولات ذاتی دارای ویژگی‌های خاصی هستند که به بحث درباره نحوه حمل محمولات عرضی بر موضوع کمک می‌کند.

دکتر غفاری مسئله ماهیت مجعوله را مطرح کردند و توضیح دادند که ماهیات می‌توانند به صورت فی حد نفسه یا مجعوله بررسی شوند. برای مثال، عدد «۴» یک ماهیت فی حد نفسه است، اما «۴ نسبت به ۲» ماهیتی مجعوله است که در نسبت با عدد دیگر پدید می‌آید.

در پایان، دکتر غفاری تأکید کردند که هم پرسش و هم پاسخ این مسائل توسط ابن سینا مطرح شده است. ایشان به عدم توجه به سنت‌ها و انقطاع تفکر در دنیای امروز اشاره کردند و نوعی عدم حیات علمی را مورد انتقاد قرار دادند. این سخنرانی به بازخوانی و تداوم مباحث فلسفی در این حوزه کمک شایانی کرد.

دکتر محمد اصغری سخن خویش را با قیاس میان افلاطون و کانت آغاز نمودند. چنان که مشهور است کل تاریخ فلسفه پانوستی بر فلسفه افلاطون است. رابرت هانا نیز در قولی مشابه، تمامی فلسفه‌های اروپایی و آمریکایی جدید را پانوست‌هایی مثبت یا منفی بر فلسفه کانت می‌داند.

چنان که هانا می‌گوید سه قرائت مختلف از فلسفه کانت در قرن نوزدهم در فضای آلمانی وجود داشت، قرائت‌های علم محور، روان‌شناسی‌گرا و ایده‌آلیستی که این سه جریان نوکانتی، در قرن بیستم به ترتیب به سه جریان پوزیتیویسم منطقی، پدیدارشناسی و نوهگلیسم ختم شدند. سایه‌ی سنگین کانت بر سر فلسفه معاصر سنگینی می‌کند و می‌توان کانت را فیلسوفی زنده دانست. اما باید توجه داشت که سوالات کانت زنده‌اند و نه پاسخ‌های وی به طور دقیق، پرسش‌های چه می‌توانم بدانم؟ چه باید بکنم؟ به چه امیدوار باشم؟ و انسان چیست؟ در این جا باید به تاثیر کانت بر هایدگر و پرسش او از دازاین اشاره نمود.

کانت همچنین بر پدیدارشناسی قرن بیستم تاثیر نهاده است. هوسرل با آنکه به دکارت قرن بیستم شهرت دارد، بیش از دکارت، پدیدارشناسی استعلایی خود را مدیون کانت است. هوسرل مفهوم سوپزکتیویته‌ی استعلایی کانت را بازنویسی می‌کند. سوژه‌ی استعلایی کانت در هوسرل مبدل به آگاهی تقویمی می‌شود. همین طور جهان طبیعی وی همان جهان فنومن‌ها کانتی است. در باب برنتانو نیز، پدیده‌های ذهنی همان چیزی است که کانت حس درونی می‌نامد و ویلیام جیمز جریان آگاهی یا جریان اندیشه. هم ادراک درونی برنتانو مطابق با ادراک تجربی کانت است. در کل می‌بینیم که پدیدارشناسی برنتانو با روان‌شناسی تجربی کانت هم خوانی دارد اما تفاوت بارز میان آن‌ها، این است که پدیدارشناسی برنتانو یک علم راستین و دقیق و مبتنی بر تجربه‌ی زیسته‌ی اول شخص است اما روان‌شناسی تجربی کانت نمی‌تواند علمی راستین و دقیق باشد.

از نظر دکتر محمد اصغری این تاثیر در فلسفه‌ی تحلیلی نیز مشهود است. برای مثال اهمیت قضایای تحلیلی و تالیفی این تاثیر را نشان می‌دهد. فرگه مانند کانت هندسه را یک علم تالیفی پیشین می‌دانست. البته او با فروکاست حساب

به منطق و تحلیلی دانستن تمام قضایای آن در جهت تخطئه‌ی کانت پیش رفت. این تاثیر در ویتگنشتاین نیز مشهود است. به طوری که می‌توان گفت او در تراکتاتوس بر جای ذهن در فلسفه‌ی کانت، زبان را قرار داد. به عبارتی می‌توان روح فلسفه‌ی ویتگنشتاین متقدم را شبه کانتی دانست. در میان یوزیتویست‌های منطقی نیز کارناپ بیش از همه با کانت مناسبت دارد. در دهه‌ی ۱۹۵۰ با مقاله‌ی دو جزم تجربه‌گرایی کواپن و نقد تمایز تالیفی و تحلیلی، فلسفه‌ی تحلیلی تیشه بر ریشه‌های کانت‌گرایی خود زد. پس از کواپن البته تاثیر کانت بر پیتر استراوسون مشهود است. پس از ۱۹۶۰ نیز کانت در کسوتی دیگر با سلارز، پاتنم و مک‌داول به صحنه بازمی‌گردد.

همچنین حضور کانت در سنت پراگماتیسم آمریکایی با فراز و نشیب همراه بوده است و محوریت این حضور با نگاه کانت به عقل عملی به مثابه‌ی امر متقدم است. سپس دکتر اصغری به الهام‌گیری پست‌مدرنیته از کانت اشاره نمودند. از نظر ایشان با آنکه در نگاه اول کانت به عنوان نماینده‌ی اصلی جریان روشنگری و مدرنیته شناخته می‌شود و پست‌مدرنیسم به عنوان نقد مدرنیته، اما باید توجه داشت که فیلسوفانی مثل دریدا، فوکو، لیوتار و دیگران عمیقاً از کانت الهام گرفته‌اند. نگاه کانت به روشنگری به مثابه‌ی خروج از صغارت و خودانتقادی بر پست‌مدرنیسم تاثیرگذار بوده است. از نظر هابرماس شخصی چون فوکو کماکان با روحیه‌ای کانتی در بستر مدرنیته تنفس می‌کند و او ضمن نقد کانت، خود بر ارزش‌های کانتی ابتناء دارد. می‌توان گفت که فوکو در آثار واپسین خود به کانت بازمی‌گردد.

در آخر دکتر محمد اصغری در مقام نتیجه‌گیری تعریف کانت از روشنگری را زنده و صادق دانستند. از نظر ایشان روشنگری به مثابه‌ی آرمان جهانی امر مطلوب، نوعی وظیفه‌ی همیشگی و زنده و دائمی است که بدان نائل نشده‌ایم بلکه همواره به سوی آن میل می‌کنیم.

دکتر شمس‌الملوک مصطفوی در سخنرانی خود به بررسی هنر و تفسیر پسامدرنیستی لیوتار از امر والای کانت پرداختند. ایشان با اشاره به بحث والایی در نقد دوم کانت، توضیح دادند که این مفهوم حالتی در ذهن است که به واسطه مواجهه با پدیده‌های طبیعی ایجاد می‌شود و احساس شگفتی و عظمت خاصی را در فرد به وجود می‌آورد. نکته مهم این است که امر والای قابل درک است، اما نمی‌توان آن را به طور مفهومی بیان کرد.

لیوتار به عنوان فیلسوف والای پسامدرن شناخته می‌شود و نخستین بار وضعیت پسامدرن را طرح کرد. او در مخالفت با کلان روایت‌هایی مانند علم جدید و فلسفه‌های هگلی و مارکسی، از بازی‌های زبانی و خرده روایت‌ها دفاع می‌کند. لیوتار به هنر آوانگارد می‌پردازد که قواعد جهان و هنر را می‌شکند و به ایجاد پرسش و رخداد می‌پردازد. به عنوان مثال، چشمه دوشان به عنوان یک رخداد، درک ما از هنر را به چالش می‌کشد.

دکتر مصطفوی ادامه دادند که لیوتار خوانشی پسامدرن از امر والا ارائه می دهد که برای تفسیر آثار هنری آوانگارد به کار می رود. از نظر لیوتار، امر والا برای توضیح امور توضیح ناپذیر استفاده می شود که درک می شوند اما نمی توان آنها را ذیل مفاهیم عقلانی طرح کرد. در کانت نیز امر والا مانند نامتناهی درک می شود، اما غیرقابل توضیح است.

لیوتار هنر آوانگارد را برآشوبنده می داند و قواعد ژانر را به هم می زند. او آثار بارنت نیومن و دوشان را به عنوان رخدادهای والای پسامدرن تحلیل می کند. این آثار نه تنها توضیح ناپذیرند، بلکه نمی توان همه حقایق را در یک جسم هنری نشان داد و عرضه کرد.

در انتها، دکتر مصطفوی به نسبت این موضوع با امور اجتماعی پرداختند و بیان کردند که هنر آوانگارد می تواند نظم نهادینه شده در جوامع را مورد پرسش قرار دهد و به هم بریزد. این موضوع به اثبات این نکته می انجامد که همه امور جهان را نمی توان به نحو عقلانی توضیح داد.

دکتر صابر دشت آرا در سخنرانی خود به بررسی مفهوم تجربه در اندیشه والتر بنیامین و تأثیر آن بر متفکران نوکانتی پرداختند.

۱. تأکید بنیامین بر مفهوم تجربه

زمینه تاریخی: بنیامین حیات فکری خود را در دهه ۱۹۱۰ و در زمان بحران تجربه آغاز کرد.

فلسفه حیات: این جریان بر تجربه های درونی تأکید داشت و به انتقاد از ایده آلیسم می پرداخت.

نسبت دوگانه: بنیامین هم به این جریان نزدیک بود و هم به مخاطرات آن آگاه بود. او به خصوص به نقد جنگ و مناظر والای آن پرداخت.

۲. مفهوم تجربه در متفکران نوکانتی

نزاع ترندلنبرگ و فیشر: ترندلنبرگ به کانت انتقاد می کند که مکان و زمان ممکن است فقط سوپرنکتیو نباشند. در برابر، فیشر بر نص آثار کانت تأکید می کند. معرفت کانتی: معرفت به عنوان امری تاملی است که به نومن و نفس الامر ختم نمی شود.

هرمان کوهن: او به نقد کانت می پردازد و بیان می کند که امر پیشینی شرط صوری امکان تجربه است و معرفت کانتی زایا و مولد است.

۳. اهمیت تفکر کوهن برای بنیامین

ترفیع مقام تجربه: بنیامین می گوید تصور طبیعت عینی که سوژه باید آن را معنادار کند، نگاهی اسطوره ای است.

نسبت جدید با معرفت: بنیامین این نسبت جدید را در تفکر اندیشمندان بعد از کانت، مانند رومانیتیک ها و گوته، ردگیری می کند.

۴. نقد بنیامین بر جریان نوکانتی

مسکوت ماندن ظرفیت‌ها: بنیامین معتقد است که جریان نوکانتی هنوز در نقشه نبرد کانتی مبارزه می‌کند و خصم خود را دعاوی متافیزیکی می‌داند. خصم جدید: از نظر بنیامین، خصم جدید پوزیتیویسم است که می‌کوشد طبیعت را از بیرون مهار کند.

این سخنرانی به بررسی عمیق‌تر ارتباط بین تجربه و معرفت در فلسفه‌های نوکانتی و تأثیر بنیامین بر این مباحث پرداخت.

دکتر مسعود امید در سخنرانی خود به بررسی چگونگی مواجهه فلسفه اسلامی معاصر ایران با معرفت‌شناسی کانت پرداختند.

پرسش‌های آغازین

- سوال اصلی: چگونه جریان فلسفه اسلامی معاصر ایران با کانت مواجه شد؟
- نگاه تاریخی: تأکید بر بررسی ۱۵۰ سال گذشته و دستاوردهای این مواجهه.

تقسیم‌بندی مواجهه با غرب

- سه دوره:

۱. عصر باستان

۲. عصر اسلامی

۳. دوران مدرن: این دوره دارای ویژگی‌های خاصی است، از جمله وجود سنت فلسفی قوام‌یافته در ایران.

مواجهه با غرب در دوران مدرن

- سید جمال اسدآبادی: شروع این مواجهه.

- نظرات مختلف:

- برخی معتقدند سنت فلسفی ایران کافی است.

- برخی دیگر می‌گویند باید از صفر آغاز کرد.

- گروهی نیز بر تعامل با تفکر غربی تأکید دارند.

جریان فلسفه اسلامی جدید

- مقایسه با فلسفه کلاسیک: فلسفه اسلامی جدید با غرب مدرن گفت‌وگو داشته است، در حالی که نوع کلاسیک این تعامل را نداشته است.

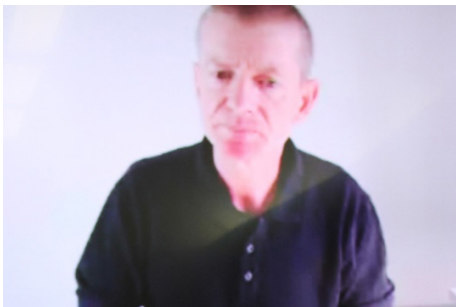
- بررسی ۱۴ فرد و ۴۰ اثر: از جمله علامه طباطبایی و مرتضی مطهری.

بررسی ویژگی‌های جریان فکری

- سه ساحت:

۱. کانت‌شناسی: جدید در بررسی معرفت‌شناسی کانت، اما غفلت از بخش استعلایی.

۲. کانت‌سنجی: تلاش برای اثبات متافیزیک صدرایی و نقد کانت به شیوه‌ای متفاوت از نقدهای تاریخی.

مسئله پرداختند و توضیح دادند که کانت در بخش سوم پاره دوم کتاب "دیالکتیک عقل محض"، براهین اثبات وجود خدا را به سه دسته تقسیم می‌کند: براهین وجودی، کیهان‌شناختی و نظم. دکتر زالی پس از طرح و نقد برهان وجودی، ادعا کردند که اعتبار دو برهان دیگر، به‌ویژه برهان کیهان‌شناختی، وابسته به اعتبار برهان وجودی است.

ایشان در ادامه به تحلیل عمیق‌تری از مدعای کانت پرداختند و بیان کردند که انتقال از وجود ضروری به واقعی‌ترین موجود (خدا) مستلزم فرض برهان وجودی است. دکتر زالی تأکید کردند که درک کانت از ضرورت به‌طور خاص در این زمینه اهمیت دارد و به همین دلیل، تقریری دیگر از برهان کیهان‌شناختی ممکن است.

در ادامه، دکتر زالی به نقد براهین اثبات وجود خدا توسط کانت پرداختند و توضیح دادند که همواره امر ممکن باید در پیوند با امر ضروری قرار گیرد. ایشان به این نکته اشاره کردند که عقل به دنبال مفهومی از موجودی می‌گردد که با ضرورت تناسب داشته باشد و در این میان، مفهوم والاترین واقعیت به‌عنوان موجود ضروری مطرح می‌شود.

سخنرانی دکتر زالی به بازسازی صورت‌بندی کانت از برهان کیهان‌شناختی اختصاص داشت. ایشان توضیح دادند که این برهان به دنبال پیوند میان وجود ضروری و والاترین واقعیت است و در این فرآیند، دکتر زالی به تحلیل دو گام کلیدی در استدلال کانت پرداختند: گام اول، انتقال از موجود ممکن به موجود ضروری و گام دوم، انتقال از موجود ضروری به والاترین موجود به‌عنوان خدا.

در طول سخنرانی، دکتر زالی به انتقادات کانت بر برهان کیهان‌شناختی نیز اشاره کردند و دو نوع انتقاد کلی را مطرح کردند: اول، برهان کیهان‌شناختی صحت برهان وجودی را فرض می‌گیرد و دوم، اعتبار این دو برهان به‌طور همزمان وابسته به یکدیگر است. ایشان همچنین به چالش‌های تفسیر

۳. کانت‌پذیری: محدودیت در پذیرش معرفت‌شناسی کانت، به‌ویژه در موارد ناخودآگاه.

جمع‌بندی

تنوع در مواجهه: مواجهه معاصرین با کانت یک‌دست نیست و بین اندیشمندان مختلف تفاوت‌های زیادی وجود دارد.

هدف مشترک: تأکید بر اثبات متافیزیک صدراپی.

پیشنهاد گفت‌وگو: ضرورت گفت‌وگو بین جریان‌های مختلف فکری، از جمله فلسفه اسلامی، مارکسیسم، سنت‌گرایی و روشنفکری.

این سخنرانی به بررسی عمیق‌تر تعامل فلسفه اسلامی معاصر با اندیشه‌های کانت و چالش‌های موجود در این زمینه پرداخت.

دکتر مصطفی زالی در ابتدا به طرح چشم‌اندازی از مسئله پرداختند و بیان کردند که کانت در بخش سوم پاره دوم دیالکتیک عقل محض، براهین اثبات وجود خدا را به سه دسته تقسیم می‌کند: براهین وجودی، کیهان‌شناختی و نظم.

ایشان به نقد کانت بر برهان وجودی پرداختند و توضیح دادند که اعتبار دو برهان دیگر، از جمله برهان کیهان‌شناختی، وابسته به اعتبار برهان وجودی است. دکتر زالی در ادامه به بررسی انتقادات کانت به برهان کیهان‌شناختی پرداختند و توضیح دادند که چگونه این انتقادات به درک ما از وجود خدا مرتبط می‌شوند.

ایشان همچنین به بازسازی صورت‌بندی کانت از برهان کیهان‌شناختی پرداختند و توضیح دادند که کانت در توصیف برهان کیهان‌شناختی، به دنبال پیوند میان وجود ضروری و والاترین واقعیت است.

در این همایش، دکتر مصطفی زالی با سخنرانی خود تحت عنوان "آیا برهان کیهان‌شناختی بر برهان وجودی مبتنی است؟ تاملی انتقادی بر رهیافت کانت" به بررسی رابطه پیچیده بین این دو نوع برهان پرداختند. ایشان در ابتدا به طرح چشم‌اندازی از

براهین اثبات خداوند: تقسیم به وجودشناختی، غایت شناختی و کیهان شناختی، که کانت هر سه را نقد می‌کند.

آنتینومی کانت: الزامی برای فضیلت و مطالبه‌ای برای سعادت، که نیاز به جهانی ابدی و موجودی بی‌نهایت دارد.

نقل قول‌های کانت درباره اسپینوزا

وضع نامساعد اسپینوزا: او نمی‌تواند هیچ امتیازی در این دنیا یا آخرت توقع داشته باشد.

التزام به قانون اخلاق: اسپینوزا ممکن است بی‌چشمداشت به خیر، به قانون اخلاق ملتزم باشد.

خدانا باور اخلاقی: ممکن است صادق و مهربان باشد، اما به طور کلی با خدعه، خشونت و رشک همراه است.

وجود صانعی اخلاقی: پرهیزکار باید وجود خدا را تصدیق کند تا به ندای تعیین اخلاقی درونی‌اش پایبند بماند.

این سخنرانی به بررسی عمیق‌تر چالش‌های فلسفی کانت در مواجهه با خدانا باوران اخلاقی و تأثیرات آن بر فهم اخلاق و دین پرداخت.

دکتر حسن زاده به تأثیر دیوید هیوم بر کانت اشاره می‌کنند و می‌گویند که کانت در مقدمه‌ی تمهیدات اذعان کرده که هیوم او را از خواب جزمی بیدار کرده است. ایشان همچنین به غفلت از تأثیر امانوئل سوئدنبورگ در کانت پژوهی اشاره می‌کنند و می‌گویند که سوئدنبورگ موجب بیداری کانت از کابوس روح بینی شده است.

دکتر حسن زاده درباره‌ی زندگی سوئدنبورگ توضیح می‌دهند که او در دانشگاه اوسلا تحصیل کرد و اختراعات متعددی داشت. پس از دگرگونی عظیمی در سال ۱۷۴۴، او به تفسیر رموز کتب مقدس پرداخت و کتابی به نام «آرکانا کونلستیا» نوشت.

این انتقادات پرداختند و نشان دادند که چگونه می‌توان به بازخوانی انتقادی این دریافت‌ها پرداخت.

سخنرانی دکتر زالی به عنوان یک تحلیل فلسفی عمیق، سؤالات مهمی را در زمینه وجود و ضرورت مطرح کرد و به تداوم مباحث فلسفی در این حوزه کمک شایانی نمود. این همایش نه تنها به تداوم و گسترش مباحث فلسفی کمک کرد، بلکه به ایجاد یک شبکه علمی و بین‌المللی در میان پژوهشگران این حوزه نیز انجامید. با توجه به غنای مباحث مطرح شده، این همایش به عنوان یک نقطه عطف در بررسی اندیشه‌های کانت و تأثیر آن بر تفکر معاصر محسوب می‌شود.

دکتر مهدی اخوان در این سخنرانی به بررسی موضع کانت در برابر اسپینوزا و چالش‌های مرتبط با خدانا باوری اخلاقی پرداختند.

موضوع اصلی: نقد قوه‌ی حکم کانت و دغدغه‌های او درباره خدا، دین و خدانا باور اخلاقی.

نقد دوم کانت: باور به خدا به عنوان پیش فرض فرد اخلاقی.

پرسش‌های کلیدی

وضع خدانا باور اخلاقی: چگونه چنین فردی می‌تواند به داوری اخلاقی بنشیند؟

پارادوکس کانت: کانت خدانا باور اخلاقی را دچار نوعی پارادوکس می‌داند.

نزاع دین / خدا و اخلاق

حل این نزاع: آیا بدون خدا هر امری مجاز خواهد بود؟

ورود خدا به فلسفه: آیا کانت خدا را به طور غیرمستقیم به فلسفه خود وارد نمی‌کند؟

گونه‌شناسی از باورها

خداباوری، خدانا باوری و ندانم‌گرایی: بررسی برداشت کانت از اسپینوزا و احتمال وجود انتساب تاریخی اشتباه.

توجیه خداوند توسط کانت

این کنفرانس به‌عنوان یک رویداد مهم در عرصه‌ی فلسفه، به تداوم گفت‌وگو و تبادل نظر در این حوزه کمک شایانی خواهد کرد و امید است که در آینده نیز شاهد برگزاری چنین رویدادهایی باشیم که به ارتقاء سطح دانش و فهم فلسفی در جامعه کمک کند.

به‌طور کلی، کنفرانس "کانت و جهان معاصر" نه تنها به بررسی اندیشه‌های کانت پرداخت، بلکه به تحلیل و نقد آن‌ها در بستر معاصر نیز توجه ویژه‌ای داشت. این رویداد به‌عنوان یک پل ارتباطی میان فلسفه‌های مختلف و سنت‌های فکری، به ایجاد فضایی برای گفت‌وگو و تبادل نظر در میان اندیشمندان و پژوهشگران کمک کرد.

سوئدنبورگ ادعا می‌کند که ارتباط با فرشتگان و دیدن بهشت و جهنم را تجربه کرده است. کانت به سوئدنبورگ توجه ویژه‌ای دارد و در نامه‌نگاری با شارلوت بلوخ به شایعات مربوط به او پاسخ می‌دهد. کانت در کتاب «تعبیر رویاهای یک روح‌بین» به آرای سوئدنبورگ پرداخته و دو جهان جسمانی و روحانی را مطرح می‌کند.

کانت سوئدنبورگ را «اوهام وحشی زاده‌ی تخیل» می‌نامد و او را متعصبی شورمند می‌داند که دچار فریب حواس شده است. در انسان‌شناسی، کانت سوئدنبورگ را متعصبی می‌بیند که نمودهای واقعی جهان را نمادی از یک جهان معقول پنهان می‌داند.

در نتیجه، کانت از سوئدنبورگ تأثیر می‌پذیرد، اما این تأثیر خصلتی سلبی دارد و سوئدنبورگ نماینده تعصب شورمندانه‌ای است که می‌تواند متافیزیک را به ورطه نابودی بکشاند. کانت در نهایت تأکید می‌کند که متافیزیک بدون تجربه به بیراهه می‌رود و سوئدنبورگ نمی‌تواند سرمشق کانت باشد.

کنفرانس "کانت و جهان معاصر" به بررسی عمیق و متنوعی از اندیشه‌های کانت و تأثیر آن بر فلسفه‌های معاصر پرداخت. سخنرانان با ارائه‌ی دیدگاه‌های متفاوت، به تحلیل موضوعات پیچیده‌ای همچون اخلاق، هنر، تجربه و مواجهه‌های فلسفی پرداختند که نشان‌دهنده‌ی غنای تفکر فلسفی در عصر حاضر است.

**آئین بزرگداشت
علامه محمد حسین طباطبایی**

سخنران آغازین:
حجت الاسلام و المسلمین دکتر احمد حسین شریفی
(ریاست محترم دانشگاه قم)

سخنرانان دیگر:
حجت الاسلام و المسلمین احسان کرمانشاهانی
گزارشی از روند تحقیق کتاب دست نوشته ها
حجت الاسلام و المسلمین علی امینی نژاد
روش تألیفی از منظر علامه طباطبایی
حجت الاسلام و المسلمین دکتر سید احمد غفاری
علامه طباطبایی و زیست انسان معاصر
حجت الاسلام و المسلمین دکتر مهدی عبدللی
اخلاق توحیدی از منظر علامه طباطبایی
دکتر سید علی سیدی فرد
علامه طباطبایی و علم اجتماعی

**همراه با رونمایی از کتاب
دست نوشته ها**
یادداشت های جلسات خصوصی علامه طباطبایی ره
سید احمد ذوالمجد طباطبایی

زمان: چهارشنبه ۲۳ آبان ماه ۱۴۰۳
مکان: زنبیل آباد، خیابان حضرت ابوالفضل علیه السلام، خیابان دانش،
کوچه سوم، پلاک ۷۱، مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران - شعبه قم
لینک مجازی: <https://www.irip.ac.ir/u/15g>

ساعت ۱۵ تا ۲۰

برگزاری آئین بزرگداشت

علامه سید محمد حسین طباطبایی رحمت الله علیه

آئین بزرگداشت علامه سید محمد حسین طباطبایی رحمت الله علیه همراه با رونمایی از کتاب دست نوشته ها (یادداشت های جلسات خصوصی علامه طباطبایی (ره)) در مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران شعبه قم برگزار شد.

در ابتدای این مراسم حجه الاسلام و المسلمین دکتر احمد حسین شریفی ریاست دانشگاه قم به ذکر خاطراتی از ابعاد شخصیت علمی و معنوی علامه طباطبایی (ره) پرداختند.

در ادامه مراسم، محقق ارجمند کتاب، حجه الاسلام و المسلمین کرمانشاهانی گزارشی از روند تحقیق و تدوین کتاب ارائه دادند و پس از آن از کتاب «دست نوشته ها» رونمایی شد.

در بخش دوم مراسم حجت الاسلام و المسلمین امینی نژاد، سخنرانی خود را با موضوع «روش تألیفی از منظر علامه طباطبایی» ارائه دادند.

ادامه مراسم، بعد از برگزاری نماز مغرب و عشا و با سه سخنرانی برگزار گردید. حجه الاسلام و المسلمین دکتر سید احمد غفاری با موضوع «علامه طباطبایی و زیست انسان معاصر»، حجت الاسلام و المسلمین دکتر مهدی عبدالهی با موضوع «اخلاق توحیدی از منظر علامه طباطبایی» و دکتر سید علی سیدی فرد با موضوع «علامه طباطبایی و علم اجتماعی» سخنرانان بخش دوم مراسم بودند.

این مراسم با استقبال دانشجویان و طلاب علاقه‌مند روبه‌رو گردید و جمع زیادی به صورت حضوری و برخط در این محفل نورانی شرکت داشتند.

روز اول: چهارشنبه 30 آبان
دانشگاه قم / سالن شهید احمدی روشن

دکتر احمد لهراسبی / دانشکده ادیان و مذاهب
هوش مصنوعی و این همانی شخصی

دکتر رضادرگاهی فر / دانشکده علوم و فناوری های راهبردی دانشگاه قم
تراانسان گروی

دکتر حمید طالب / دانشکده ادیان و مذاهب
هوش مصنوعی و آموزش و پرورش

دکتر روح اله دیانت / دانشکده مهندسی دانشگاه قم
مدل سازی ذهن در هوش مصنوعی

دکتر هادی قهار / موسسه حکمت و فلسفه ایران
وحدت آگاهی

ساعت شروع جلسات به ترتیب:
8-9، 15-10، 30-14-15، 15

ذهن و ماشین

سازمان توسعه علوم و فناوری های شناختی
Cognitive Sciences and Technologies Council

موسسه پژوهش حکمت و فلسفه ایران، دانشکده علوم و فناوری های راهبردی دانشگاه قم و پژوهشکده باقرالعلوم (ع)

با حمایت ستاد توسعه علوم و فناوری های شناختی برگزار می کنند:

مدرسه پاییزه فلسفه ذهن

روز دوم: پنجشنبه یکم آذرماه
موسسه پژوهش حکمت و فلسفه ایران / شعبه قم (خ حضرت ابوالفضل (ع) خ دانش کوچک 3 پلاک 71)

دکتر حنانه غلامی / پژوهشکده علوم شناختی تهران
آگاهی در ماشین ها

دکتر محمدحسن مرصعی / دانشگاه صنعتی شریف
هوش مصنوعی و تجربه های نزدیک به مرگ

دکتر مهدی ذاکری / دانشگاه تهران
استدلال اتاق چینی و هوش مصنوعی

ساعت شروع جلسات به ترتیب:
8-9، 15-10، 30

برگزاری مدرسه پاییزه فلسفه ذهن

در موسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران شعبه قم

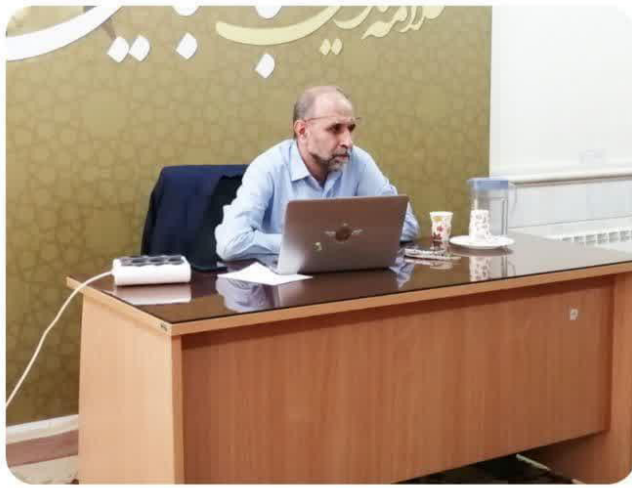
موسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران (شعبه قم)، با همکاری دانشکده علوم و فناوری های راهبردی دانشگاه قم و پژوهشگاه باقرالعلوم (ع) و با حمایت ستاد توسعه علوم و فناوری های شناختی، مدرسه پاییزه «ذهن و ماشین» را برگزار کرد.

موضوعات مدرسه:

این مدرسه با موضوعات زیر به صورت حضوری برگزار شد:

- هوش مصنوعی و این همانی شخصی
- گزینه های متأخر درباره آگاهی مصنوعی
- هوش مصنوعی و آموزش و پرورش
- مدل سازی ذهن در هوش مصنوعی
- ترانسان گروی
- وحدت آگاهی
- آگاهی در ماشین ها
- هوش مصنوعی و تجربه های نزدیک مرگ
- استدلال اتاق چینی و هوش مصنوعی

شرکت برای عموم علاقمندان آزاد بود و از تمامی علاقه‌مندان دعوت شد تا در این مدرسه پاییزه شرکت نمایند.

روز دوم مدرسه پاییزه فلسفه ذهن با عنوان ذهن و ماشین در تاریخ اول آذرماه در سالن اجتماعات موسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران (شعبه قم) با حضور علاقه‌مندان برگزار شد.

در این محفل علمی، سخنرانان زیر به ایراد سخنرانی پرداختند:

حجت الاسلام دکتر هادی قهار: موضوع «وحدت آگاهی»

دکتر محمدرضا مرصعی: موضوع «هوش مصنوعی و تجربه‌های نزدیک به مرگ»

دکتر مهدی ذاکری: موضوع «استدلال اتاق چینی و هوش مصنوعی»

همچنین به اطلاع می‌رساند که روز اول مدرسه در تاریخ ۳۰ آبان ماه در دانشگاه قم با حضور اساتید مدعو برگزار شد. این برنامه‌ها فرصتی مناسب برای تبادل نظر و گسترش آگاهی در زمینه فلسفه ذهن و هوش مصنوعی فراهم آورد.

آدرس:

تهران، خیابان ولی عصر،

خیابان نوفل لوشاتو،

خیابان شهید آراکلیان،

شماره ۴

تلفن: ۶۶۹۶۵۳۴۶